פרשת בלק תשע"ד

הרב ארי דוד קאהן
Israel Center
http://arikahn.blogspot.com

Rabbi Ari Kahn
Adk1010@gmail.com
http://Rabbiarikahn.com

1. במדבר פרק כה, א-ט

(א) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל הָעָם **לִזְנוֹת** אֶל־בְּנוֹת **מוֹאָב**: (ב) **וַתִּקְרָאן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן** וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן: (ג) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר **וַיִּחַר־אַף ה׳ בְּיִשְׂרָאֵל**: (ד) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי הָעָם **וְהוֹקַע אוֹתָם לַה׳ נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף־ה׳ מִיִּשְׂרָאֵל**: (ה) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה** אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל **הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר**: (ו) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא **וַיַּקְרֵב** אֶל־אֶחָיו **אֶת־הַמִּדְיָנִית** לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל **וְהֵמָּה בֹכִים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד**: (ז) וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח **רֹמַח** בְּיָדוֹ: (ח) וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קֻבָּתָהּ **וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה** מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט) וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף: פ

2. רשב"ם במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ו

(ו) **ויקרב** אל אחיו - **להזנותה**, כדכתי' לא **תקרבו** לגלות ערוה:

3. חזקוני במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ו

(ו) **ויקרב** אל אחיו את המדינית לשון הפעיל מענין שכיבה כמו ואבימלך לא **קרב** אליה ואקרב אל הנביאה. והמה בכים על שאמר משה הרגו איש אנשיו והוקשה להם להרוג את קרוביהם.

4. כתר יונתן במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ו

(ו) והנה איש מבני ישראל בא ואחז בבלוריתה של מִדיינית וקרב אותה אל אחיו למראה משה ולמראה כל העדה של בני ישראל ענה וכך אמר למשה מה זאת להִתקרב אליה ואם אומר אתה שאסורה היא הלא אתה לקחת את המִדיינית בת יתרו וכאשר שמע משה רתח ושכח [איבד הכרתו] והם בוכים וקוראים שמע ועומדים פתח אהל מועד:

5. רש"י במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ו

לעיני משה - אמרו לו משה, זו אסורה או מותרת, אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך וכו', כדאיתא התם:
והמה בוכים - נתעלמה ממנו הלכה כל הבועל ארמית קנאים פוגעים בו געו כלם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר (שמות לב כ) ויטחן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו:

6. אבן עזרא במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ו

והמה בוכים - מתפללים לשם:

7. ר' חיים פלטיאל במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ו

(ו) ויקרב אל אחיו המדיינית. האחרים הנכשלים היו הולכים אל הקובות והוא הביאה אל תוך המחנה ועשה שם (אוהלה) [אהלו] קובה של זנות בפרהסיא.

לפני משה. פרש"י (אנסה) [תפשה] בבלוריתה (או) [אמר זו] אסורה או מותרת וא"ת אסורה בת יתרו מי התירה לך. וק' מה השיב משה, ותירץ דנתגיירה בת יתרו לפיכך נשאתי אותה אבל אתם רוצים ליקח באיסור....והמה בוכים פתח אהל מועד. **עדת ישראל** היו בוכים על קרוביהם שהיו נידונים.

8. צרור המור במדבר פרשת בלק

והנה איש מבני ישראל בא. להורות על רשעו שאע"פ שראה העונש הזה וההתראה הזאת העיז פניו ובא בעזות מצח. ויקרב אל אחיו ההרוגים והצלובים המדינית. והיה אומר מי יגע בי שאני נשיא הדור. וכל זה לעיני משה וישראל ואין דובר אליו דבר. לפי שכבר התחילה בהם המגיפה והיו נבהלים וחרדים **ובוכים** ומצטערים איש בבנו ובאחיו. וז"ש והמה בוכים פתח אהל מועד. ואולי שנתקרבו פתח אהל מועד להתפלל על חוליהם:

9. רש"ר הירש במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ו

והמה בכים: המראה שבר את ליבם עד שלא עצרו כח ולא קמה בהם רוח לעשות מעשה של איש חיל.

10. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פב עמוד א

ויאמר משה אל שפטי ישראל וגו' הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו: הן דנין דיני נפשות, ואתה יושב ושותק? מה עשה - עמד וקיבץ עשרים וארבעה אלף מישראל, והלך אצל כזבי, אמר לה: השמיעי לי! - אמרה לו: בת מלך אני, וכן צוה לי אבי: לא תשמעי אלא לגדול שבהם. אמר לה: אף הוא נשיא שבט הוא, ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו, שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן. תפשה בבלוריתה, והביאה אצל משה. אמר לו: בן עמרם! זו אסורה או מותרת? ואם תאמר אסורה - בת יתרו מי התירה לך? נתעלמה ממנו הלכה, גענו כולם בבכיה, והיינו דכתיב והמה בכים פתח אהל מועד. וכתיב, וירא פנחס בן אלעזר, מה ראה? - אמר רב: ראה מעשה, ונזכר הלכה. אמר לו: אחי אבי אבא, לא כך לימדתני **ברדתך מהר סיני**: הבועל את הנכרית קנאין פוגעין בו! - אמר לו: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא. ושמואל אמר: ראה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' - כל מקום שיש חילול השם - אין חולקין כבוד לרב.

11. מדרש אגדה (בובר) במדבר פרשת בלק - פינחס פרק כה

אמר לו משה זאת מותרת או אסורה אמר משה אסורה מפני שהיא מדיינית, אמר לו זמרי היאך תאמר דבר כזה, ואותה שהיא עמך בחבורתך אינה מדיינית, מיד נתרשלו ידיו של משה, התחיל **משה ואלעזר והזקנים בוכים**, שנאמר והמה בוכים (פסוק ו'), ורוח הקודש צווחת אשתוללו אבירי לב נמו שנתם וגו' (תהלים ע"ו ו'), פנחס ראה כן מיד קנא ועמד, שנא' וירא פנחס בן אלעזר וגו', ומהו וירא פנחס, ראה שלא עמד לא אלעזר ולא אחד מן הזקנים ולא מן הנשיאים, וכיון שלא עמד אחד מהם, מיד ויקם וראה, ומה ראה, ראה המעשה ונזכר הלכה, שלמד לפני משה רבינו, ואמר למדתני רבינו הבועל ארמית קנאים פוגעים בו:

12. מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן כט

...אמרה לו איני נשמעת אלא למשה, או לאלעזר, שהיא בת מלך, אמר לה אף אני גדול כמותן שלעיניהם אני מביאך, תפשה בבלוריתה והביאה אצל משה, אמר לו בן עמרם זו מותרת או אסורה, ואם תאמר שהיא אסורה, זו היא מדינית אותה שתחתיך מדינית, ומי התירה לך, נתעלמה ממנו הלכה, גענו **כולם** בבכיה, היינו דכתיב והמה בוכים פתח אהל מועד (במדבר כה ו), למה בוכים, שנתרפו ידיהן באותה שעה, משל למה הדבר דומה, לבת מלך שנתקשטה ליכנס בחופה, לישב באפריון, ונמצאת מקלקלת עם אחר,

נתרפו ידי אוהביה וקרוביה, כך ישראל בסוף ארבעים שנה חנו על הירדן לעבור אל ארץ ישראל, ושם נפרצו בזנות, ורפו ידי משה וידי צדיקים עמו, ולמה נתעלמה הלכה ממנו, אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו, ולפי שנתעצל לא ידע איש את קבורתו, ללמדך שצריך אדם להיות עז כנמר וקל כנשר, לעשות רצון קונו שבשמים, ומיכאן אתה למד שמדקדק הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים כחוט השערה.

13. מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף פב עמוד א

אצל זמרי כו'. עיין בראי"ם מהיכן למדו לומר כן עי"ל שדקדקו לומר כן מדכתיב והנה איש מבני ישראל בא וגו' למה לא הזכירו בשמו ומהיכן בא אלא מכלל בני ישראל שהם בני שבטו הוא בא להקריב את המדינית לעיני משה וגו' ומדלא הוזכרה כאן בשמה אלא מדינית סתם דרשו מדינית יוצאת לשתים שהקריב דין מדינית לעיני משה אם זו מדינית אסורה גם אשתך בת יתרו מדינית היא ואסורה ואמר על שנתעלמה ממנו הלכה געו כולם בבכיה מדכתיב והמה בוכים פתח אהל מועד תלה הבכיה באהל מועד מקום שההלכה יוצאת משם ועתה על שנתעלמה מהם בכו:

14. רש"י במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ד

והוקע - היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול והוקענום לה' (שמואל ב' כא ו) ושם תליה מפורשת בעבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלין נתלין:

15. כתר יונתן במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ה

ויאמר משה לדייני ישראל הרגו איש איש **שִׁבטו** שדבקו באליל פעור:

16. רש"י במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ה

(ה) הרגו איש **אנשיו** - כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים, ודייני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין (יח א):

17. אבן עזרא במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ה

(ה) הרגו איש אנשיו - הטעם מאיזה שבט יהיו.

18. שמות פרק לד, א-יז

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה פְּסָל־לְךָ שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל־הַלֻּחֹת אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ: (ב) וֶהְיֵה נָכוֹן לַבֹּקֶר וְעָלִיתָ בַבֹּקֶר אֶל־הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִי שָׁם עַל־רֹאשׁ הָהָר: ...(ה) וַיֵּרֶד ה' בֶּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְשֵׁם ה': (ו) וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת: (ז) נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־בְּנֵי בָנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים: ... (יא) שְׁמָר־לְךָ אֵת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם הִנְנִי גֹרֵשׁ מִפָּנֶיךָ אֶת־הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי: (יב) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא עָלֶיהָ פֶּן־יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבֶּךָ: (יג) כִּי אֶת־מִזְבְּחֹתָם תִּתֹּצוּן וְאֶת־מַצֵּבֹתָם תְּשַׁבֵּרוּן וְאֶת־אֲשֵׁרָיו תִּכְרֹתוּן: (יד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי ה' קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא: (טו) פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ **וְזָנוּ** אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם וְזָבְחוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחוֹ: (טז) **וְלָקַחְתָּ מִבְּנֹתָיו לְבָנֶיךָ וְזָנוּ** בְנֹתָיו אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן **וְהִזְנוּ** אֶת־בָּנֶיךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן: (יז) אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה־לָּךְ:

19. ספר עזרא פרק ג

(י) וְיִסְּדוּ הַבֹּנִים אֶת הֵיכַל ה' וַיַּעֲמִידוּ הַכֹּהֲנִים מְלֻבָּשִׁים בַּחֲצֹצְרוֹת וְהַלְוִיִּם בְּנֵי אָסָף בַּמְּצִלְתַּיִם לְהַלֵּל אֶת ה' עַל יְדֵי דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: (יא) וַיַּעֲנוּ בְּהַלֵּל וּבְהוֹדֹת לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם הֵרִיעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה בְּהַלֵּל לַה' עַל הוּסַד בֵּית ה': (יב)

וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיָסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בֹּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בִּתְרוּעָה בְשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל׃(יג) וְאֵין הָעָם מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לְמֵרָחוֹק׃

20. בראשית פרק מה, יד

(יד) וַיִּפֹּל עַל־צַוְּארֵי בִנְיָמִן־אָחִיו וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל־צַוָּארָיו׃

21. רש״י בראשית פרק מה

(יד) ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך - על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב׃

22. במדבר פרק יד, א

(א) וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם **וַיִּבְכּוּ** הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא׃

23. משנה מסכת תענית פרק ד משנה ו

חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב **בשבעה עשר בתמוז** נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל **בתשעה באב** נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה

24. שמות פרק לב, יז-כט

(יז) וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת־קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה וַיֹּאמֶר אֶל־מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה׃ (יח) וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שֹׁמֵעַ׃ (יט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיַּרְא אֶת־הָעֵגֶל וּמְחֹלֹת וַיִּחַר־אַף מֹשֶׁה וַיַּשְׁלֵךְ מִידוֹ מִיָּדָיו אֶת־הַלֻּחֹת וַיְשַׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר׃ ... (כו) וַיַּעֲמֹד מֹשֶׁה בְּשַׁעַר הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר מִי לַה' אֵלַי וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל־בְּנֵי לֵוִי׃ (כז) וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שִׂימוּ אִישׁ־חַרְבּוֹ עַל־יְרֵכוֹ עִבְרוּ וָשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לָשַׁעַר בַּמַּחֲנֶה וְהִרְגוּ אִישׁ־אֶת־אָחִיו וְאִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־ קְרֹבוֹ׃ (כח) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי־לֵוִי כִּדְבַר מֹשֶׁה וַיִּפֹּל מִן־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ׃ (כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מִלְּאוּ יָדְכֶם הַיּוֹם לַה' כִּי אִישׁ בִּבְנוֹ וּבְאָחִיו וְלָתֵת עֲלֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה׃

25. במדבר פרק כה, יד

(יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה אֶת־הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן־סָלוּא **נְשִׂיא בֵית־אָב לַשִּׁמְעֹנִי**׃

26. רמב״ן במדבר פרשת בלק פרק כה פסוק ה

אבל פירוש ״איש אנשיו״, שיהרגו השופטים כל הנצמדים, כל ב״ד וב״ד ידון את שבטו ואת אלפו, כדכתיב (שם א טו) ואקח את ראשי שבטיכם ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושוטרים לשבטיכם....והנכון בעיני בענין הפרשה, כי מתחלה נאמר (בפסוק ג) ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה׳ בישראל, כי יצא הקצף מלפני ה׳ החל הנגף. והשם ברחמיו אמר למשה, שישפטו השופטים ויתלו הנצמדים ולא יספה האף צדיק עם רשע, ומשה צוה כן לשופטים. וכאשר נאספו כל העדה פתח אהל מועד לעשות כדבר משה ועוד הנגף הווה בהם, והנה העז השמעוני הזה ויקרב אל אחיו את המדינית למרוד במשה ובשופטים ולעשות כן בפרהסיא, כי נשיא וגדול היה ורבים עוזרים לו, או כמו שאמרו רבותינו (סנהדרין פב א) שאמרו לו שבטו אנו נדונין מיתה ואתה שותק. והנה התחילו משה והשופטים לבכות, ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה. ולא נדון אחד מכל העם ביד השופטים, כי השם אמר (פסוק ד) והוקע אותם וישוב חרון אף ה׳ מישראל, וכבר שב אפו, ולכך לא הזכיר הכתוב ״ויעשו כן שופטי ישראל״.